

2.Utvalgt naturtype.

De to eiketrærne (sommereik) på Bondelia har omkrets på over 200 cm i brysthøyde (henholdsvis 273 og 266 cm) og omfattes dermed av forskrift for hule eiker, som er en utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven (Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven, kgl.res. 13. mai 2011). Denne forskriftens §3 pkt.3 definerer krav til dimensjon (omkrets > 200 cm i brysthøyde) og beliggenhet (eiker i produktiv skog er unntatt) for at et eiketre skal falle innunder forskriften. Med denne dimensjonen (> 200 cm i omkrets) defineres trærne som hule eiker selv om synlige hulrom ikke finnes.

Betydningen av at en naturtype er en utvalgt naturtype etter forskriften, følger av naturmangfoldloven § 53 til § 56. Ved utøving av aktsomhetsplikten etter § 6 i naturmangfoldloven skal det tas særskilt hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper for å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand. Ved vurderingen av om den utvalgte naturtypes utbredelse eller økologiske tilstand forringes, skal det legges vekt på forekomstens betydning for den samlede utbredelse og kvalitet av naturtypen og om en tilsvarende forekomst kan etableres eller utvikles på et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av en slik forekomst.

Det er utarbeidet en egen handlingsplan for hule eiker (Direktoratet for Naturforvaltning 2012), hvor målsettingen er å ivareta eksisterende eiketrær og sikre nyrekruttering av slike. Gamle eiker er levested for en lang rekke sjeldne og truede arter, og mange av disse artene er sterkt knyttet til eik som levested. Hulrom, grov sprekkbark og døde greiner er viktige nisjer for bl.a. truede insekter, sopp og lav.

Det er også utarbeidet en egen veileder om skjøtsel og hensyn i forvaltningen av hule eiker (Biofokus-rapport 2018-13). Veilederen er utarbeidet på oppdrag fra Fylkesmannen i Vestfold og Telemark, og er knyttet til oppfølging av handlingsplanen for naturtypen. Veilederen er rettet mot grunneiere, arealplanleggere og utbyggere som er involvert i forvaltning av gamle eiketrær. Veilederen omtaler naturverdiene som er knyttet til hule eiker, inneholder råd om skjøtsel og hensyn, samt beskriver mulige sikringstiltak for utsatte eiketrær. Veilederen er benyttet i utarbeidelsen av dette notatet.

Oslo kommune forvalter et stort antall trær i byområder og parker. I en egen brosjyre (Oslo kommune 2016) beskrives erfaringer fra en lang periode med trær og trepleie i urbane miljøer. Denne brosjyren viser gode eksempler på ivaretagelse av slike trær, og gir råd om hensyn i forbindelse med anleggsarbeid og skjøtsel. Også denne brosjyren er konsultert i forbindelse med dette notatet.

3.Eik i Innlandet.

Sommereika er den vanligste av våre to eikearter. Den finnes ifølge Lid & Lid (2005) fra Ringsaker og Sigdal på Østlandet og videre i ett bredt belte langs kysten fra svenskegrensen til Smøla i Møre og Romsdal. Søk i Artskart (20.04.2020) viser funn av sommereik langs Mjøsa nord til Lillehammer, med hovedvekt av funnsteder på østsida av innsjøen.

Det er over flere år gjennomført kartlegging av hule eiker i Innlandet, og totalt er det nå registrert 340 hule eiker i fylket (kilde Fylkesmannen i Innlandet, nettside). I 2019 ble det funnet 28 nye eiketrær som oppfyller kravene for å være hule eiker og dermed også utvalgt naturtype. Funnene i 2019 fordelere seg på kommunene Ringsaker, Løten, Åsnes, Sør-Odal, Elverum, Østre Toten og Gran.

Alle hule eiker kartlagt i perioden 2010-2018 er synlige i Naturbase og data fra 2019 skal også ha blitt synlige der i løpet av våren 2019. Naturtypen regnes nå som godt kartlagt i Innlandet.

De to aktuelle eiketrærne ved Bondelia ligger imidlertid ikke inne i Naturbase (sjekket 23.04.2020). Ved en naturtypekartlegging for innlegging i Naturbase ville de to eikene trolig fått verdien lokalt viktig -C, med inngangsverdi oppnådd på størrelse, men lav vekt på andre tre-egenskaper, rødlistearter og landskapsøkologi (kartlegging i henhold til fakta-ark for store gamle trær (Miljødirektoratet 2015)).

4.Eiketrærnes tilstand.

De to eikene på Bondelia er ikke utpreget gamle og er i god forfatning. Noen tørre eller delvis tørre grener forekommer nederst i trekronene, men i beskjedent omfang. Trærne har nokså grov sprekkbark og har ingen synlige skader bortsett fra et par grove greiner som er kappet for flere år siden. Det er ikke synlige hulrom på stammer eller ved greiner. Eiketrær kan bli svært gamle (opp mot 1000 år) og deres verdi for biologisk mangfold øker med alderen,

Trærne er nokså frittstående i den gamle hagen og har trolig et godt utviklet rotsystem. Rotsonen til gamle frittstående eiketrær dekker mer enn kroneradien, og er svært viktig ved framtidig anleggsarbeid og forvaltning av trærne.

Eikene står i et lysåpent miljø med mange soltimer. Den skisserte utbyggingen vil i noen grad redusere dette, men ikke i et slikt omfang at det vurderes som bekymringsfullt. Det er regulert et betydelig friareal mellom eikene, og det lysåpne miljøet vil dermed i stor grad bevares.

I den nordligste eika er det bygget en stige samt en enkel plattform. Dette bør fjernes av hensyn til treet.

Figur 2. Den søndre eika. Foto: GH 08.04.2020.

Figur 2. Den nordre eika. Foto: GH 08.04.2020.

Kontoradresse
Storgt 58
2870 DOKKA

Telefon
99249948

E-post
geir@kistefos-skog.no

Bankgiro
1594.2946497

Org.nr.
980 878 376

5. Generelt om bevaring, skjøtsel og hensyn.

Bevaring av eikene innebærer hensyn både i planleggingsfasen, anleggsfasen og ved framtidig forvaltning av trærne (bruksfasen).

Planleggingsfasen:

Eik har potensiale for å bli svært gammel og må gis mulighet for å ekspandere både i krone, rotsystem og stamme. De aktuelle eikene er kun «middelaldrende» og vil derfor ha økende plassbehov. God framtidig lysinnstråling er også en viktig faktor. I denne saken er det regulert et større friareal mellom de to eikene, og dette vurderes som positivt både mht til god solinnstråling og framtidig plassbehov.

Anleggsfasen:

Det er viktig at rotsonens jordsmonn og topografi bevares (det vil si at graving, kjøring, oppfylling, lagring, drenering o.l. må unngås i denne sonen). Et viktig tiltak i anleggsfasen vil derfor være et sikringsgjerde for å hindre skade på viktige deler av denne sonen. I henhold til utarbeidet veileder (Biofokus 2012) må en slik sikringszone omfatte minst 1,5 x kronediameteren. Det er viktig å ta høyde for nødvendig areal under selve byggearbeidene mellom denne sonen og bygget/anlegget.

Bruksfasen:

Behov for bardunering, oppstøtting og stabiliserende beskjæring utredes og konkretiseres. Bevaring av en naturlig vegetasjonssone rundt trærne formaliseres. Informasjonstiltak utredes.

6. Konkretisering i reguleringsplanen for Bondelia Hage.

1. De to eikene omfattes av egen forskrift etter naturmangfoldloven som utvalgt naturtype (Hule eiker), og reguleres for bevaring. Eikene bevares av hensyn til biologisk mangfold og landskap, og vil være spennende elementer i boligområdet.
2. Innenfor en sone minimum tilsvarende 1,5 x kronediameteren skal det ikke bygges, kjøres, graves, dreneres eller midlertidig henlegges masser eller gjenstander. Etablering av stiger, trehytter, husker i eller lignende i trærne skal ikke skje. Det legges til grunn at oppmåling foretatt av Geoplan i 17.04.2020 (figur 1) er bestemmende for utstrekningen av disse to bevaringsssonene.
3. I anleggsfasen sikres de to sonene nevnt i pkt. 2 med minimum 2 meter høye sikringsgjerder, og stammene beskyttes i tillegg mot uforutsette mekaniske skader (matter eller lignende).
4. Det utarbeides en skjøtelsesplan for de to eiketrærne. Planen skal utrede behov for oppstøtting/bardunering av greiner, framtidig skjøtsel av rotsonen definert i pkt. 2 (beholde opprinnelig vegetasjon), samt eventuell kroneavlastning eller stabiliserende beskjæring. Skjøtelsesplanen utarbeides i samråd med Fylkesmannen i Innlandet.
5. Det opprettes et deponi på en tørr og solrik plass nær eikene, der nedfallskvister og eventuelle avkapp fra eikene legges (viktig for spesialiserte insekter og kryptogamer).

6. Det oppføres informasjon om eikene som utvalgt naturtype, biologisk mangfold knyttet til eik og hensynsbehov.

7. Anvendt litteratur/kilder.

Artsdatabanken 2020. Artskart.

Direktoratet for naturforvaltning. 2012. Handlingsplan for hule eiker. Under revisjon.

Jordal, J. B. 2015. Utkast til faktaark for store gamle trær. Miljødirektoratet.

Lovdata 2020. Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven.

Miljødirektoratet 2020. Naturbase.

Olberg, S., Reiso, S. & Solfjeld, E. 2018. Veileder om skjøtsel og hensyn i forvaltningen av hule eiker. Biofokus-rapport 2018-13.

Oslo kommune, plan- og bygningsetaten 2016. Byens trær. Brosjyre.

Dokka 23.04.2020

Geir Høitomt